

Специфіка висвітлення в “Кіно-газеті” за 1930 рік проблем кіноосвіти

Г. Я. Холод

Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ, Україна

*Corresponding author. E-mail: kholodanna@ukr.net

Paper received 29.01.2016; Accepted for publication 15.01.2016.

Анотація. У статті з'ясовано, що в інформаційних матеріалах “Кіно-газети” (1930), присвячених висвітленню діяльності курсів для кіномеханіків, Державного інституту кінематографії, приділяється увага не тільки проблемам їх функціонування, зокрема відсутності необхідного матеріального забезпечення, навчально-методичної бази, налагодженого взаємозв'язку з кінофахівцями, а й пропонуються способи їх розв'язання, ефективність яких вмотивовується аргументами, математичними підрахунками, й ініціюється початок дискусії для активізації колективного розв'язання вищезгаданих проблем.

Ключові слова: кіноосвіта, Державний інститут кінематографії, курси для кіномеханіків, медіатекст.

Вступ. Актуальність теми зумовлена відсутністю спеціального дослідження, присвяченого специфіці висвітлення в “Кіно-газеті” (1930) діяльності курсів для кіномеханіків, Державного інституту кінематографії, і необхідністю заповнення цієї прогалини для повноцінного відтворення процесу становлення й розвитку кіноосвіти в Україні за вищезгаданий період.

Стислий огляд публікацій по темі

У дисертації “Становлення кіноосвіти в Україні (друга половина 10-х – початок 30-х років ХХ ст)” Р. В. Росляк використав “Кіно-газету” лише як джерело інформації для написання наукової роботи, не приділяючи увагу специфіці висвітлення у вищезгаданому друкованому органі проблем кіноосвіти. Наша стаття є першою спробою заповнити цю прогалину.

Мета статті – з'ясувати специфіку висвітлення в “Кіно-газеті” за 1930 рік проблем кіноосвіти.

Методи дослідження – описовий метод, контент-аналіз, дискурс-аналіз.

Результати та їхнє обговорення

Дефіцит кадрів, необхідних для ефективної реалізації плану кінофікації та виконання завдань партії, став актуальною проблемою для спеціалізованої преси кінця 20-х років ХХ століття, зокрема для “Кіно-газети” (1928-1932 роки).

У “Кіно-газеті” за 1930 рік висвітлювалося декілька аспектів проблеми кіноосвіти як цілеспрямованої пізнавальної діяльності для отримання знань, умінь та навичок у сфері кіно. Зокрема, редакція вищезгаданого друкованого видання особливу увагу приділила становленню та діяльності курсів кіномеханіків, Державного інституту кінематографії.

Завдяки різному шрифтовому оформленню фразіорієнтири “Сьогодні Український державний інститут кінематографії розпочинає своє існування. Забезпечити йому нормальні умови нормальної роботи. Радянська кінематографія повинна мати достатню кількість пролетарських кінотворців” [8, с. 2] не тільки привертають увагу читача до інформації, а й надають їй експресивного відтінку.

Необхідно зазначити, що статті про Державний інститут кінематографії, інформуючи читача про його діяльність, завдяки детальному висвітленню недоліків, які заважають нормальній роботі навчального закладу, демонстрації спроб їх ліквідації, зверненню до читачів із проханням допомогти постійно актуалізують вищезгадану проблему.

М. Харитонов у статті “Готувати кіно-кадри побільшовицькому” [9] інформує читачів про

реформування кіношколи, зокрема кіноінституту, який було утворено на базі колишнього Одеського кілотехнікуму та кіновідділу малярського факультету Київського художнього інституту. Автор, констатуєчи необхідність консолідувати всі сили кіногромадськості для досягнення поставленої мети, наголошує на недоліках (пізній початок підготовчої роботи через дискусії щодо місця знаходження кіноінституту, відсутність активної допомоги тієї частини кіногромадськості, яка працює в українській кінематографії, проблеми з розробкою навчальних планів, необхідним устаткуванням, облаштуванням аудиторій, дефіцит педагогічних кадрів для викладання кінодисциплін, відсутність достатнього фінансування) організаційної роботи й необхідності їх ліквідації для повноцінного функціонування кіноінституту.

В. Гулай, автор статті “Бригада допомоги кіноінститутові” [3] і член бригади, повідомляє, що недостатня матеріальна база новоствореного кіноінституту, унеможливлення ефективного функціонування навчального закладу, спонукала його директора звернутися до громадськості за допомогою, у результаті чого на засіданні президії міськуправи ТДРФК було організовано тимчасову бригаду допомоги інституту. За дорученням її членів для забезпечення нормального початку навчального року автор статті звертається до всіх із проханням максимально сприяти роботі бригади й повідомляє адресу й телефон для охочих допомогти.

Р. Кацман, автор статті “Вогнище кінокультури. ЦУ ТДРФК – шеф кіноінституту” [4], повідомляє про рішення ЦУ ТДРФК узяти шефство над кіноінститутом, сутність якого полягає в наданні постійної допомоги навчальному закладу. ЦУ ТДРФК зобов'язалася забезпечити інститут фотографічною апаратурою й іншим устаткуванням, “пролетарськими кадрами” завдяки популяризації інституту низовими осередками, формуванню позитивного іміджу навчального закладу, створенню кутків кіноінституту в кінотеатрах, організації в системі ТДРФК курси для підготовки “робітничої та колгоспно-бідняцької молоді з активу товариства” [4, с. 2]. У свою чергу кіноінститут зобов'язується допомогти в роботі київському ТДРФК, розгортаючи масову фото-та кінороботу, готуючи кадри для керівництва сценарними гуртками, розвитку комсомольського та дитячого кіно, організовуючи студентські “кінокорівські бригади” [4, с. 2] для “Кіно-газети”, яка висвітлю-

ватиме діяльність кіноінституту й розміщуватиме найкращі роботи студентів у рубриці “Фото для всіх”.

І. Цаїлев, автор статті “Опортунізм у київському кіноінституті” [11], детально висвітлюючи недоліки (часткове виконання навчального плану викладачами, неякісне викладання, відсутність планів для підготовки аспірантів, асистентів і наукових робітників, контролю з боку навчальної частини, достатньої матеріальної бази, зокрема приміщень, ідальні) навчального процесу у вищому навчальному закладі й даючи заголовком відповідну оцінку діяльності адміністрації, звинувачує членів партії, керівників і відповідальних робітників інституту (Гінзбург, Радченко, Колесніков), які звільнилися через нездатність розв’язати проблеми, у “правому ухилі” [11, с. 4] і вимагає відповідного покарання за безвідповідальність. Для підкреслення ганебності їх учинку використовує тавтологію й графічно виділяє це речення в окремий абзац “Ці товариші є члени партії” [11, с. 4]. Специфіка подання інформації, зокрема поступова деталізація недоліків навчального процесу із зазначенням прізвищ винних у цьому осіб, критичний аналіз поведінки директора навчального закладу Харитонова, сприяє моделюванню образу автора, добре обізнаного з усіма нюансами роботи навчального закладу.

Редакція “Кіно-газети” (1930), надрукувавши в першому номері на першій сторінці статтю про дефіцит кіномеханіків, одразу окреслила цю проблему й поступово актуалізувала її в інших випусках статтями на цю тематику. Із цією ж метою у вищезгаданому друкованому виданні використовуються фрази-орієнтири “Система готування кадрів кіномеханіків не відповідає вимогам соціалістичної перебудови села. Переглянути учебні пляни, методи навчання, прискорити темпи!” [6, с. 4], які, емоціоналізуючи текст завдяки різному шрифтовому оформленню, указують на спосіб її розв’язання.

Для підкреслення нагальності розв’язання кадрової проблеми редакція ліворуч внизу розмістила цитату (“...завдання технічної реконструкції промисловости та бурхливий зріст соціалістичного сектора на селі з нечуваною гостротою ставлять перед партією проблему кадрів, проблему технічної освіти, проблему культурного обслуговування якнайширших “робітничих і селянських мас””) з ухвали, складеної на пленумі ЦК, що проводився в листопаді [12, с. 4]. Підвищенню ступеня актуальності кадрової проблеми сприяє розміщення фрази-орієнтиру “Кінофікація України під загрозою через брак кіномеханіків”, де використано негативно марковану лексему “загроза” [5, с. 3].

В аналітичній статті “Де взяти кіно-механіків?” [7] Стравець-Павлов, порівнюючи дані за декілька років щодо кількості кіномеханіків та кінопересувки і підраховуючи потенційні потреби, робить висновок, що з огляду на швидкий розвиток кіномережі та виконання плану п’ятирічки ВУФКУ може виникнути дефіцит кадрів. Автор не тільки констатує можливість появи кризи кадрів, а й, даючи відповідь на запитання “Де взяти кіно-механіків?” [7, с. 1], яке стало заголовком статті, пропонує шляхи розв’язання потенційної проблеми. Ураховуючи технічний прогрес і прогножуючи поступове зникнення пересувного кіно,

Стравець-Павлов пропонує приділити максимум уваги організації шестимісячних курсів для підготовки кіномеханіка-культурника й перекваліфікації кіномеханіків-пересувників, а згодом організувати курси підготовки кіномеханіків звукового кіно та “Кіно-проекційну школу” з дев’ятимісячним терміном навчання.

У статті ““Крутії” чи політосвітник? (Кіномеханік завтрашнього дня)”, назва якої завдяки риторичному запитанню й використанню оформленої в лапки лексеми “крутії”, написання якої й текст статті вказують на активізацію непрямого значення слова (той, хто крутить що-небудь), М. Голденберг порушує проблему професіоналізму кіномеханіків. Її актуалізація відбувається за допомогою сильної позиції цієї статті, зокрема першому реченню, репрезентованому складною синтаксичною конструкцією, притаманна пафосна тональність, створена завдяки використанню антитези, що виникла за допомогою екскурсу в минуле (боротьба за владу) та перспективи (соціалізм), контамінації гіперболи та персоніфікацій (“Небувалими в історії, швидкими більшовицькими темпами росте і міцніє країна Рад” [2, с. 4]). М. Голденберг порушує проблему підготовки “політично-грамотних, культурних кіно-механіків” [2, с. 4], яка поступово актуалізується з огляду на стрімкі темпи кінофікації й відсутність оптимальних та ефективних способів її розв’язання. Критикуючи відсутність якісної фахової підготовки культосвітника-кіномеханіка, який би міг не тільки забезпечити технічний бік кіносеансу, а й дати ґрунтовні відповіді на запитання селян щодо кінопродукції й водити автомобіль, за допомогою якого згодом транспортуватимуть кінопересувку, автор пропонує організувати школу кіномеханіків із терміном навчання від 1 до 2 років. Для якнайшвидшого обговорення даного питання на сторінках “Кіно-газети” М. Голденберг від імені курсантів-кіномеханіки звертається до ТДРФК, кіновиробничників, політосвітних організацій із закликом узяти участь у дискусії. Суттєвим доповненням до статті стала примітка редакції “Кіногазета”, яка досить у категоричній формі поставила перед ВУФКУ, Вукопспількою, ТДРФК, УПО та профспілками вимогу активізуватися для ліквідації недоліків у підготовці кіномеханіків.

Ш. Хазян, Н.Григоишин у своїй статті “Загляньте хоч раз до нас (Київські курси кіномеханіки)” інформують кіногромадськість про Всеукраїнські курси кіномеханіків, метою яких є підготовка “кіномеханіків-культурників”, що повинні були окультурювати селян та роз’яснювати їм політику партії. Акцентуючи увагу на недоліках методичного характеру, зокрема відсутності детального аналізу побачених фільмів, спілкування з кінофахівцями, які б могли проконсультувати курсантів щодо інтерпретації деяких епізодів медіатексту, автори-курсанти за допомогою питально-спонукальних речень до кінофахівців (“Чи гадають кіно-фахівці передати свою думку щодо того чи того фільму курсантам, приймаючи участь в обговореннях фільмів на наших переглядах?” [10, с. 4]), ВУФКУ (“Чи думає ВУФКУ поліпшити ідеологічну якість фільмів для переглядів (культурфільми тощо)?” [10, с. 4]), Окрпівління

ТДРФК Київщини (“Чи Окрправління ТДРФК Київщини збирається заглянути до нас і “оживити” наш осередок ТДРФК?” [10, с. 4]) узагальнюють окреслені в статті проблеми й спонукають адресатів негайно їх розв’язати. Стаття з огляду на заголовок, який завдяки використанню в спонукальному реченні видільної частки “хоч” [10, с. 4] набуває відтінку прохання-відчаю, вступну частину статті, пафосна тональність якої виникає завдяки ідеологемам “колективізація”, “партія”, “п’ятирічка”, асоціоніму “Рад-влада”, цитуванню гасла “розвиток культурної революції на селі” [10, с. 4], установленню причино-наслідкових зв’язків між вищезгаданим елементом тексту й фактом (лаконічне повідомлення) відкриття Всеукраїнських курсів кіномеханіки, зокрема обґрунтування їх важливості для виконання завдань партії, акценту на недоліках навчання, переліку запитань, у формулюванні яких з огляду на останнє речення “Гаяти часу неможна – треба поспішити” [10, с. 4] відчувається претензія й дорікання за недбале ставлення до спільної справи, має великий маніпулятивний потенціал.

Гамов на початку статті “Насувається новий прорив (Про кадри кіно-механіків)” [1] одразу зазначає актуальність проблеми й необхідність негайного її розв’язання, що постійно підкреслюється повторенням фразеологізму “руба ставити питання” [1, с. 3], а також різним шрифтовим оформленням речень або частин речень (усі великі букви), що надає виділенім фразам, у яких автор наголошує на важливості негайного розв’язання проблеми, експресивної увиразненості, а також аргументується підрахунками, які є доказами дефіциту кадрів кіномеханіків, що призведе до часткового зриву плану кінофікації України й обґрунтовують доцільність назви аналітичної статті. Для правильної інтерпретації вищезгаданого заголовку та встановлення кореляції між назвою й текстом необхідно врахувати історичний аспект розвитку мови. Зокрема, активне використання в ті часи слова “прорив” у негативному значенні, поступовий перехід слова в розряд застарілих й активізація нового лексичного значення, близького для реципієнта-сучасника можуть призвести до мовної колізії й проблем з інтерпретацією. Підсилюючи слово “прорив”, яке, до речі, часто використовується в

статтях, у яких ідеться про невчасне виконання планів, негативно маркованою лексемою “насувається”, автор використаною видочасовою формою водночас підкреслює актуальність проблеми й можливість її поступового розв’язання (“...послабити, а потім і зліквідувати цей прорив протягом 2-3 кварталів майбутнього року” [1, с. 3]). Вважаючи одним із недоліків розв’язання вищезгаданої кадрової проблеми відсутність планування, єдиних вимог до термінів і програм підготовки кіномеханіка-культурника, автор запропонував організувати мережу курсів з уніфікованим підходом до навчання та один “3-4-х місячний випуск кіномеханіків, щоб хоч трохи забезпечити ними зріст кіномережі в першому кварталі 1930-31 року” [1, с. 3]. Додатком до статті є зауваження редакції, адресовані ВУФКУ, де відзначено таку важливу функцію кіномеханіка, як організація комуністичного виховання за допомогою кіно, і підкреслено необхідність під час підготовки кадрів урахувати важливість політичної підготовки кіномеханіка-політспівробітника.

Висновки. Під час з’ясування специфіки висвітлення в “Кіно-газеті” за 1930 рік проблем кіноосвіти було зроблено такі висновки:

1. У статтях “Кіно-газети” за 1930 рік, присвячених висвітленню діяльності курсів для кіномеханіків, Державного інституту кінематографії, приділяється увага не тільки проблемам їх функціонування, зокрема відсутності необхідного матеріального забезпечення, навчально-методичної бази, зокрема стандартизованих навчальних планів і програм, налагодженого взаємозв’язку з кінофахівцями, а й пропонуються способи їх розв’язання, ефективність яких умотивовується аргументами, математичними підрахунками, й ініціюється початок дискусії для активізації колективного розв’язання вищезгаданих проблем.

2. Для привернення уваги до проблем кіноосвіти в “Кіно-газеті” за 1930 рік використано фрази-орієнтири з різним шрифтовим оформленням, що сприяє емоціоналізації тексту, лаконічні ремарки від редакції в кінці статті, заголовки, які, містячи негативно марковані лексеми й риторичні запитання, стають маркерами загострення проблеми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гамов Насувається новий прорив (Про кадри кіно-механіків) / Гамов // Кіно-газета. – 1930. – № 13 (43)-14 (44). – С. 3.
2. Голденберг М. Стаття – “Кругий” чи політосвітник? (Кіномеханік завтрашнього дня) / М. Голденберг // Кіно-газета – 1930. – №8 (38)-9 (39). – С. 4.
3. Гулай В. Бригада допомоги кіноінституту / В. Гулай // Кіно-газета. – 1930. – № 27 (57). – С. 4.
4. Кацман Р. Вогнище кінокультури. ЦУ ТДРФК – шеф кіноінституту / Р. Кацман // Кіно-газета. – 1930. – № 33 (63). – С. 2.
5. Кінофікація України під загрозою через брак кіномеханіків (фраза) // Кіно-газета. – 1930. – № 13 (43)-14 (44). – С. 3.
6. Система готування кадрів кіномеханіків не відповідає вимогам соціалістичної перебудови села (фраза) // Кіно-газета. – 1930. – №8 (38)-9 (39). – С. 4.
7. Стравець-Павлов Де взяти кіно-механіків? / Стравець-Павлов // Кіно-газета. – 1930. – № 1(31)-2 (32). – С. 1.
8. Сьогодні Український державний інститут кінематографії розпочинає своє існування (фраза) // Кіно-газета. – 1930. – № 27 (57). – С. 2.
9. Харитонов М. Готувати кіно-кадри по-більшовицькому / М. Харитонов // Кіно-газета. – 1930. – № 27 (57). – С. 2.
10. Хазан Ш., Григоишин Н. Загляньте хоч раз до нас (Київські курси кіномеханіки) / Ш. Хазан, Н. Григоишин // Кіно-газета. – 1930. – №8 (38)-9 (39). – С. 4.
11. Цаїлев І. Опортунізм у київському кіноінституті / І. Цаїлев // Кіно-газета. – 1930. – 35 (65). – С. 4.
12. Цитата з ухвали // Кіно-газета. – 1930. – №8 (38)-9 (39). – С. 4.

REFERENCES

1. Hamov Nasuvayetsya novyy proryv (Pro kadry kino-mekhanikiv) / Hamov // Kino-hazeta. – 1930. – № 13 (43)-14 (44). – S. 3.
2. Holdenberh M. Stattya – “Krutiy” chy politosvitnyk? (Kinomekhanik zavtrashnoho dnya) / M. Holdenberh // Kino-hazeta – 1930. – №8 (38)-9 (39). – S. 4.
3. Hulay V. Bryhada dopomohy kinoinstytutovi / V. Hulay // Kino-hazeta. – 1930. – № 27 (57). – S. 4.
4. Katsman R. Vohnyshche kinokultury. TSU TDRFK – shef kinoinstytutu / R. Katsman // Kino-hazeta. – 1930. – № 33 (63). – S. 2.
5. Kinifikatsiya Ukrainy pid zahrozoyu cherez brak kinomekhanikiv (frazha) // Kino-hazeta. – 1930. – № 13 (43)-14 (44). – S. 3.
6. Systema hotuvannya kadriv kinomekhanikiv ne vidpovidaye vymoham sotsyialistychnoyi perebudovy sela (frazha) // Kino-hazeta. – 1930. – №8 (38)-9 (39). – S. 4.
7. Stravets-Pavlov De vzyaty kino-mekhanikiv? / Stravets-Pavlov // Kino-hazeta. – 1930. – № 1(31)-2 (32). – S. 1.
8. Sohodni Ukrainy derzhavnyy instytut kinematohrafiyi rozpochynaye svoje isnuvannya (frazha) // Kino-hazeta. – 1930. – № 27 (57). – S. 2.
9. Kharytonov M. Hotuvaty kino-kadry po-bilshovytskomu / M. Kharytonov // Kino-hazeta. – 1930. – № 27 (57). – S. 2.
10. Khazan SH., Hryhoysyn N. Zahlyante khoch raz do nas (Kyivski kursy kinomekhaniky) / SH. Khazan, N. Hryhoysyn // Kino-hazeta. – 1930. – №8 (38)-9 (39). – S. 4.
11. Tsailiv I. Oportunizm u kyivskomu kinoinstytuti / I. Tsailiv // Kino-hazeta. – 1930. – 35 (65). – S. 4.
12. Tsyata z ukhvaly // Kino-hazeta. – 1930. – №8 (38)-9 (39). – S. 4.

Specificity coverage in "Cinema newspaper" according 1930 the problems cinema of education

A. Kholod

Abstract. The article revealed that in informational materials "Cinema newspaper" (1930) on the activities of the courses for the projectionist, the State Institute of Cinematography, paid attention not only to the problems of their functioning, in particular the lack of the necessary material support, educational and methodological base, an established relationship with movies specialist, but also suggests ways of solutions, the effectiveness of which is motivated by arguments, mathematical calculations, and initiated the beginning of the debate to strengthen collective solve the above problems.

Keywords: cinema education, the State Institute of Cinematography, courses projectionist, media text.

Специфика освещения в “Кино-газете” за 1930 год проблем кинообразования

А. Я. Холод

Аннотация. В статье установлено, что в информационных материалах “Кино-газеты” (1930), посвященных деятельности курсов для киномехаников, Государственного института кинематографии, уделяется внимание не только проблемам их функционирования, в частности отсутствию необходимого материального обеспечения, учебно-методической базы, налаженной взаимосвязи с киноспециалистами, а также предлагаются способы её решения, эффективность которых мотивируется аргументами, математическими подсчетами, и инициируется начало дискуссии для активизации коллективного решения вышеупомянутых проблем.

Ключевые слова: кинообразование, Государственный Институт кинематографии, курсы киномехаников, медиатекст.